

LJUDSKA PRAVA DJETETA

OSNAŽIVANJE I ZAŠTITA DJETETA

SUDJELOVANJE I SKRB

NEDISKRIMINACIJA DJECE

NAJBOLJI INTERES DJETETA

“U svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost.”

ČLANAK 3. UN-ove KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA

PRIČA ZA ILUSTRACIJU

Djeca pogođena oružanim sukobom

“Oтели su me (Božja vojska otpora) kad sam s majkom išla u polje... Jedna od otetih djevojčica pokušala je pobjeći, ali uhvatili su je. Pobunjenici su nam rekli da je pokušala pobjeći i da će je morati ubiti. Natjerali su novopridošlu djecu da je ubiju. Rekli su nam da će poubijati naše obitelji ako pobjegnemo.

Natjerali su nas da hodamo tjedan dana... Neka manja djeca nisu mogla držati korak, jer smo hodali dugo bez odmora, pa su ih ubili... Neka djeca umrla su od gladi. Osjećala sam se bespomoćno gledajući svu tu djecu koja su umirala, ili su ih ubijali. Mislila sam da će i mene ubiti.”

IZVOR:

“OŽILJCI SMRTI: DJECA KOJU JE OTELA BOŽJA VOJSKA OTPORA U UGANDI”, HUMAN RIGHTS WATCH, RUJAN 1997.

Trinaestogodišnju djevojčicu Sharon otela je Božja vojska otpora, grupa pobunjenika sa sjedištem u sjevernoj Ugandi, koja se bori protiv vlade i pritom terorizira lokalno stanovništvo, poglavito otmicama djece koju uključuju u svoje redove.

PITANJA ZA RASPRAVU



U više od 85 zemalja svijeta djecu mlađu od 18 godina novače u nacionalnu vojsku i oporbene grupe koje pružaju oružani otpor. 300.000 djece aktivno sudjeluje u oružanim sukobima. Koji je razlog iskorištavanja djece za ratove odraslih?

Komercijalno spolno iskorištavanje djece

“Sjedeći u mračnom baru Del Ray hotela, tride-settrogodišnji David, konobar iz Kalifornije, ispričao je kako je drugi put u dvije godine posjetio Kostariku. Bestidno je govorio o web-stranicama s oglasima o mladim prostitutkama iz Kostarike, gdje je tražio djevojku koja prethodno nije imala seksualnog iskustva. David, zdepast čovjek neuredna izgleda, inzistirao je da ga se oslovljava samo prvim imenom. Hvalio se kako je bio dogovorio s jednim od mnogih takсистa povezanih sa seksualnom trgovinom da mu u hotel gdje je odsjeo dovede trinaestogodišnju djevojčicu iz njenog roditeljskog doma u siromašnoj četvrti San Josea. Njezini roditelji su za to tražili 400 \$, što je David rado platio.”

IZVOR: “SPOLNO ISKORIŠTAVANJE DJEVOJČICA I DJEČAKA U SREDNJOJ AMERICI, VEĆINOM OD STRANE AMERIČKIH MUŠKARACA, DOSEGLO JE ALARMANTNE RAZMJERE”, WASHINGTON POST, 2. SIJEČNJA 2000.

PITANJA ZA RASPRAVU



1. Smatrate li da djeca imaju pravo biti zaštićena od nasilja?
2. Kako ih se može zaštititi od takvih oblika iskorištavanja?
3. Zna li jesu li se u vašoj zemlji turisti željni seksualnih usluga našli pred sudom zbog spolnog iskorištavanja djece u drugim zemljama?

POTREBNO JE ZNATI



1. BORBA ZA ZAŠTITU PRAVA DJETETA

Raspravljati o pravima djece ponekad nije jednostavno. Isprva se svi slažu da mladi ljudi imaju pravo na dom, život s obitelji i prijateljima, na mogućnosti za razvoj osobnosti i talenata te pravo da ih se poštuje i shvaća ozbiljno. No, iako su prava djece neupitna, u pogledu njihova ostvarenja postoji niz problema. Kada se postavi pitanje odgovornosti za ostvarenje pravno obvezujućih prava djece, na vidjelo izlazi mnoštvo nejasnoća. Osvrnimo se na UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta. Taj međunarodni ugovor, kojeg je Opća skupština UN-a usvojila 1989., predstavlja temelj međunarodne zaštite prava djece. Konvencija je uspješna s obzirom da su je trenutno, samo 14 godina nakon usvajanja, ratificirale 192 zemlje, uključujući sve članice UN-a, osim dviju (Somalije i SAD-a). Stoga je očito da je Konvencija o pravima djeteta postavila univerzalne standarde ljudskih prava djece. Međutim, dok su standardi općeprihvaćeni, njihova primjena je poražavajuće slaba. U nedavnom UN/UNICEF-ovu izvješću o rezultatima desetljeća, pripremljenom za Posebnu sjednicu UN-a o djeci, stoji primjerice da su se šanse za opstanak djece u podsaharskoj Africi čak pogoršale, 149 milijuna djece širom svijeta i

*“Beba je stav Boga da svijet
treba i dalje postojati.”*

CARL SANDBURG

dalje je pothranjeno, a 100 milijuna djece nije uključeno u formalno obrazovanje (☞ činjenice i statistike iznesene dolje). Stoga je 3.355 vladinih delegata, 1.732 predstavnika nevladinih organizacija i više od 600 mladih (između 7 i 18 godina) koji su se u svibnju 2002. okupili u New Yorku na Posebnoj sjednici UN-ove Opće skupštine posvećenoj djeci, imalo visoka očekivanja. Na toj konferenciji usvojen je Plan djelovanja pod nazivom “Svijet po mjeri djeteta”, oko kojega su vlade, UNICEF i druge međuvladine i nevladine organizacije pregovarale dvije godine, s tek djelomičnim uspjehom. Jedno od najkontroverznijih pitanja o kojemu se raspravljalo bilo je pitanje statusa Konvencije o pravima djeteta u završnom dokumentu, jer su se neke države, poput SAD-a, žestoko protivile ideji da završni dokument polazi od prava djeteta.

Prava djeteta i sigurnost ljudi/djece

Pojam ljudske sigurnosti odnosi se na promicanje slobode ljudskog bića od straha i neimaštine, uz jednake mogućnosti za puni razvoj njegovih ili njenih ljudskih potencijala. Prema tome, taj pojam obuhvaća situacije nesigurnosti uzrokovane nasiljem i siromaštvom te pogoršane diskriminacijom i društvenom isključenošću. Zahtjev za postavljanjem prioriteta i žurna potreba za uklanjanjem neposrednih prijetnji sigurnosti osobe posve su u skladu s idejom prava djece, osobito glede prvenstva načela najboljeg interesa djeteta.

No, nekoliko nedoumica još uvijek nema rješenja.

Prije svega, pravni okvir za ljudska prava djece kao dio općeg sustava ljudskih prava već postoji i štiti sveobuhvatna prava, što podrazumijeva odgovarajuće obveze država. Ljudska sigurnost zasad još nema takvo normativno utemeljenje. S tim u vezi, Institut za ljudska prava 'Ludwig Boltzmann' razradio je kurikulum za izobrazbu o zaštiti, praćenju i unapređenju ljudskih prava. Drugo, koncepti ljudske sigurnosti/sigurnosti djece ponekad predviđaju preveliku zaštitu, naglašavajući ranjivost i ovisnost djeteta, dok istodobno zanemaruju djetetove mogućnosti i resurse. U skladu s tim, konceptualni izazovi sigurnosti

djece odnose se na načine što boljeg uključivanja aspekta osnaženja djeteta, koji čini okosnicu diskursa ljudskih prava.

Iz toga slijedi da valja isticati komplementarnost koncepta prava djece i koncepta sigurnosti djece, primjerice u kontekstu današnjih rasprava o sudjelovanju djece u mirovnim procesima i obnovi nakon sukoba. Od samih svojih početaka Mreža za ljudsku sigurnost posvećuje osobitu pozornost sigurnosti djece, poglavito u situacijama oružanih sukoba (uključujući pitanja sitnog naoružanja i mina). Ta se obveza također odrazila tijekom austrijskog predsjedavanja Mrežom, u razdoblju 2002./03. godine, kada su prioriteti Mreže bili djeca pogođena oružanim sukobima te obrazovanje za ljudska prava.

2. DEFINICIJA I OPIS PROBLEMA



Narav i sadržaj ljudskih prava djeteta

Pojam prava djece potječe kako od širokog pokreta za ljudska prava, tako i od razvojnih koraka ostvarenih u društvu, obrazovanju i psihologiji tijekom posljednjih 300 godina.

“Svako društvo koje djeci, ili bilo kojoj drugoj grupi, uskraćuje prava koja pripadaju ostalim grupama, treba ponuditi jasne, održive razloge za to. Teret dokaza uvijek počiva na onima koji žele isključiti druge iz sudjelovanja; od djece se ne smije tražiti da dokazuju da im pripadaju ista prava kao i svima ostalima.”

BOB FRANKLIN (1995.)

Ti razvojni koraci u svezi su s utjecajem od države sponzoriranog, institucionaliziranog, obveznog školovanja, s negativnim učincima industrijalizacije na djecu (na primjer iskorištavanje djece u tvornicama i rudnicima) i s posljedicama rata. Pojavilo se novo razumijevanje razvoja djeteta, od novih ideja o podučavanju i novih odgojnih modela, do 'pokreta oslobođenja djeteta' sedamdesetih godina prošlog stoljeća. To razumijevanje pomoglo je u preusmjeravanju žarišta s ranjivosti djeteta i potrebe za zaštitom djeteta, na novi diskurs neovisnosti, sposobnosti, samoodređenja i sudjelovanja djeteta, kojim su

odbačena tradicionalna patrijarhalna gledišta na dijete kao puki predmet kontrole od strane roditelja ili odraslih.

Naposlijetku, sve to zajedno dovelo je do političkog procesa koji je pokrenut 1979. u sklopu Ujedinjenih naroda, kada je počela izrada nacrtu prvog pravno obvezujućeg dokumenta o ljudskim pravima djeteta – Konvencije o pravima djeteta (*Convention on the Rights of the Child, CRC*). Dan usvajanja Konvencije, 20. studenog 1989., proglašen je *Međunarodnim danom prava djeteta*.



TEMELJNI POJMOVI KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA

Oснаživanje djeteta, generacijski i rodni aspekti

Utemeljena na poštivanju dostojanstva svih ljudskih bića, Konvencija o pravima djeteta priznaje svako dijete kao nositelja vlastitih ljudskih prava, koja ne proizlaze iz, odnosno ne ovise o pravima roditelja ili neke druge odrasle osobe. To je temelj zamisli osnaženja djeteta, omogućavanja djetetu kao poštovanom subjektu i građaninu društva da izaziva i mijenja ograničena i diskriminirana

juća gledišta i očekivanja u pogledu mladih ljudi.

Činjenica je da su djeca ovisna o odraslima (zbog svog tjelesnog i emocionalnog razvoja, neposjedovanja materijalnih sredstava, odnosno prihoda) te o promjenama gospodarskog i društvenog položaja roditelja (nezaposlenost, rastava roditelja) što se neposredno odražava na standard života djeteta. Prema tome, jamčenje prava djeci ne stvara posebno “povlaštenu” društvenu grupu. Nasuprot tome, to je nužan preduvjet za osnaženje položaja djece u društvu kako bi im se omogućilo da mogu zagovarati svoje interese na jednakim temeljima kao odrasli. Jedino će tako dijete biti saslušano na sudu u slučaju skrbnštva, a djevojčica će se osjećati dovoljno sigurnom da prijavi spolno zlostavljanje. Time se također naglašava preventivni aspekt i podiže svijest u pogledu osnaživanja djece.

I jedino će se tada interes djece kao društvene grupe ozbiljno shvaćati – što predstavlja ključni izazov, s obzirom na demografsku situaciju zapadnih “društava koja stare”, ali također i južne polutke, gdje mladi često čine i do 50 % stanovništva.

Osim dobne dimenzije, veliku važnost za osnaženje djece ima i rodna dimenzija. Trgo-

“Stotinu djece, stotinu pojedinaca koji su osobe – ne koji će tek postati osobe, niti koji će biti osobe tek u budućnosti, nego koji su osobe sada, upravo ovog trena – danas.”

JANUSZ KORCZAK, “KAKO VOLJETI DIJETE” (1919.)

vanje djevojčicama radi spolnog iskorištavanja, ubijanje djevojčica u ime “obiteljske časti”, isključenost i nepovlaštenost u obrazovanju i zapošljavanju te ponižavajući stereotipi u medijima i industriji zabave, jasan su dokaz dvostruke diskriminacije djevojčica, kako na osnovi roda tako i na osnovi dobi.



Holistički pristup djetetu

Konvencija o pravima djeteta jedinstvena je utoliko što predstavlja prvi općeprihvaćeni ugovor o ljudskim pravima u kojemu se gospodarska, socijalna, kulturna te građanska i politička prava nalaze u jednom dokumentu. Konvencija polazi od sveobuhvatnog, “holističkog” pristupa djeci budući da sadrži od-

redbe koje jamče poštivanje identiteta, samoodređenja i sudjelovanja djeteta, ona je napredna u usporedbi s ranijim deklaracijama o pravima djece, koje su se usredotočivale na zaštitu djeteta tijekom njegova razvoja.

Odnos djeteta – roditelj – država

Istodobno, važno je istaknuti da te dvije dimenzije – prava na zaštitu i prava na neovisnost – ne isključuju jedna druge, nego se međusobno osnažuju; Konvencija ne daje prednost pravima neovisnosti nad pravima zaštite, kako ponekad tvrde njeni kritičari, koji je nazivaju “anti-obiteljskom” u strahu da će se obitelj raspasti ako se djeci zajamče ljudska prava. Konvencija izričito potvrđuje “*odgovornosti, prava i dužnosti*” (oba!) roditelja da daju “*odgovarajuće smjernice i vodstvo*” djetetu. Međutim, roditeljska odgovornost uvjetovana je time što treba biti “*u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta*”, što znači da ona ne daje roditeljima nikakva apsolutna prava nad djetetom, nego se radi o dinamičkom odnosu. Osim toga, s obzirom na državu, roditelji nose primarnu odgovornost za odgoj i obrazovanje djeteta, ali ako nisu sposobni ili spremni ispuniti svoje dužnosti, pravno je opravdano da država/društvo intervenira.

Nediskriminacija djece

Konvencija sadrži jasnu zabranu diskriminacije među djecom, uz dugački popis značajki na osnovi kojih nije prihvatljivo praviti razlike (što se također odnosi i na djetetove roditelje/skrbnike): “rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno, etničko ili socijalno podrijetlo, imovina, teškoće u razvoju, obiteljsko podrijetlo ili neke druge okolnosti.” (čl. 2.)

“Sanjam da će moje četvero djece jednog dana živjeti u zemlji u kojoj ih se neće prosuđivati prema boji njihove kože, nego prema sadržaju njihova karaktera.”

MARTIN LUTHER KING JR.

Ne postoji izričita odredba kojom bi se zabranjivala diskriminacija djece u odnosu na odrasle (diskriminacija na osnovi dobi). No, uzimajući u obzir široki katalog prava u Konvenciji prava djeteta, bilo koja mjera koja bi ograničavala prava iz Konvencije samo na osnovi dobi, teško bi bila održiva u svjetlu članaka 1. i 3. (1).



Najbolji interesi djeteta

“Budući uspjeh nekog naroda može se izravno izmjeriti prema sadašnjem napretku njegovih mladih ljudi.”

JOHN F. KENNEDY

Članak 3. (1) sadrži vodeće načelo Konvencije, načelo “najboljeg interesa djeteta”. Ta odredba naglašava da prvenstvo treba dati interesu djeteta. Načelo najboljeg interesa djeteta nije ograničeno na djelatnosti izravno usmjerene na djecu (kao što je obrazovanje, sudski sporovi za skrbništvo itd.), nego je relevantno za sve djelatnosti koje mogu izravno ili neizravno utjecati na dijete (politika zapošljavanja, raspodjela proračuna itd.). To znači da svaki akter (državni ili privatni) ima obvezu najprije provesti “procjenu utjecaja na dijete”, razmotriti posljedice svake mjere i njenih alternativa te pratiti primjenu odabrane mjere. Nadalje, načelo najboljeg interesa djeteta služi kao krovna odredba i vodilja u slučajevima sukoba prava iz Konvencije, ili u slučajevima u kojima se ne može primijeniti niti jedna odredba Konvencije.



Definicija “djeteta” prema Konvenciji

Naposlijetku, valja razmotriti ključno pitanje: tko je zapravo “dijete” prema Konvenciji o pravima djeteta? Konvencija definira “dijete” kao svako ljudsko biće mlađe od 18 godina (osim ako se prema nacionalnom zakonu primjenjivom na dijete punoljetnost ne stječe ranije, čl. 1.), što znači da je odabran jednostavan kriterij, odvajanje odraslih od onih koji nisu odrasli. U Konvenciji se nigdje drugdje ne spominje dobna granica (osim u čl. 38.). Odbor za prava djeteta – međunarodno stručno tijelo UN-a za praćenje primjene Konvencije – više je puta naglasio da Konvencija traži od država da razmotre jesu li njihovi nacionalni zakoni u pogledu dobne granice u skladu s Konvencijom i jesu li još uvijek opravdani.

Osim toga, definicija iz članka 1. sadrži neke nepogodnosti glede primjene Konvencije, jer grupa “mladih od 18” sadrži vrlo raznoliko, nehomogeno društveno tijelo. Stoga pri određivanju mjera treba jasno odrediti ciljnu grupu.

Prava iz Konvencije: sudjelovanje – zaštita – potpora

Detaljni sadržaj Konvencije, kojim se razrađuju već spomenuta vodeća načela i temeljni pojmovi, često se prikazuje u obliku strukture koju čine *sudjelovanje, zaštita i potpora*:

- Aspekt **sudjelovanja** izravno se spominje u članku 12. (1) kao pravo djeteta na sudjelovanje. Ključni element te odredbe jest važnost mišljenja djeteta; traži se da se djecu uključi kako bi mogla stvarno utjecati na procese i donošenje odluka. Uz to, Konvencija sadrži i druga temeljna politička i građanska prava koja mogu biti prava djece, kao što su sloboda savjesti, vjere, udruživanja, pravo na poštivanje privatnosti, pravo na život (uključujući izričitu zabranu smrtne kazne za maloljetne prijestupnike), pravo na zaštitu od mučenja i proizvoljnog pritvaranja te jamstva pravednog suđenja.
- Glede pitanja **zaštite**, Konvencija obuhvaća zaštitu djeteta “od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zlorab, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine(u) roditelj(i), zakonski skrbnik(ci), ili neka

“Želimo li ostvariti trajni mir, moramo početi od djece.”

MAHATMA GANDHI

druga odgovorna osoba kojoj je povjerena skrb o djetetu.” Ta odredba također je bitna u pogledu disciplinskih mjera u školi. Nadalje, zaštitu osnažuju odredbe koje se odnose na mjere protiv ekonomskog izrabljivanja (dječji rad), spolnog iskorištavanja, trgovanja djecom i zlorabe opojnih droga te na standarde međunarodnog humanitarnog prava koji se odnose na djecu pogođenu oružanim sukobom.

- Prava **potpore** koja Konvencija pokriva su pravo na zdravlje, obrazovanje, socijalno osiguranje i odgovarajući životni standard.

Nadalje, Konvencija također razvija *nove standarde*, koji se odnose na pravo djeteta na zaštitu svog identiteta, pravo na obitelj i druge društvene odnose (uključujući ponovno ujedinjenje obitelji), ograničenja za međunarodno usvajanje djece, pravo djeteta na odmor, slobodno vrijeme, igru i kulturne aktivnosti te obvezu države da osigura oporavak i povratak u zajednicu svoj djeci koja su žrtve bilo kojeg oblika nasilja ili iskorištavanja.

Sažetak: zašto koristiti pristup temeljen na pravima djece?

- Prava djece su ljudska prava – poštivanje ljudskog dostojanstva bez obzira na dob.
- Prava djece preusmjeravaju žarište pozornosti – na dijete kao pojedinca i na djecu kao društvenu grupu.
- Prava djece su sveobuhvatna i međusobno povezana – nema slobode govora bez zabrane nasilja, nema prava na obrazovanje bez odgovarajućeg životnog standarda.
- Prava djece su pravno obavezujuća – države imaju obvezu štititi i ostvarivati prava djece.
- Prava djece osnažuju djecu – ona zahtijevaju novu kulturu interakcije s djecom, temeljenu na priznavanju djece kao subjekata i nositelja prava.

INTERKULTURALNA GLEDIŠTA I KONTROVERZNA PITANJA



Zaštita prava djece znači propitivanje položaja djeteta u društvu, dominantnih ideja o djetinjstvu, uloga koje se očekuju od djece,



životnih uvjeta i infrastrukture koja se odnosi na djecu. Nadalje, kad se žele zaštititi prava djece u nekom društvu, razotkriva se mnogo o položaju obitelji i žena u njemu.

Tipičan primjer oko kojega vladaju suprotstavljena mišljenja odnosi se na tjelesno kažnjavanje djece. Iako se hotimično nanošenje boli drugima među odraslima u svim kaznenim zakonima u svijetu određuje kao kazneno djelo, to načelo ne primjenjuje se na djecu. Umjesto toga, može se naići na rasprave o “razumnom” broju udaraca, propise o veličini batine i materijalu od kojeg treba biti izrađena, ili pak pravilo da kažnjavanje mora biti u prisustvu liječnika. Zaprepašujuća je činjenica da je tek desetak zemalja u svijetu potpuno ukinulo tjelesno kažnjavanje. Odbor za prava djeteta posvetio je dvije tematske rasprave, 2000. i 2001. godine, nasilju nad djecom od strane države, u obitelji i školi. Na preporuku Odbora, 2002. pokrenuto je veliko UN-ovo istraživanje o nasilju nad djecom, kako bi se politička pozornost na globalnoj razini usmjerila na taj problem.

Drugi tipični problemi oko kojih se vode rasprave odnose se na položaj djevojčica (npr. “preferiranje sina” u obitelji, obrazovanju i zapošljavanju, ograničena interpretacija vjerskih zakona, tradicionalni obredi kao što je sakaćenje ženskih genitalija, pristup slu-

“Ima li svetije zadaće od naše dužnosti da zaštitimo prava djeteta jednako revnosno kao što štitimo prava bilo koje druge osobe? Ima li većeg ispita za vodstvo od zadaće da te slobode osigura svakom djetetu, u svakoj zemlji, bez iznimke?”

KOFI ANNAN, GLAVNI TAJNIK UN-a

žbama za reproduktivno zdravlje)  modul o ljudskim pravima žena. Potom, raspravlja se o problemu dječjeg rada, što je vezano uz razne čimbenike i uvjete koji vladaju u određenoj zemlji, uključujući ekonomsku strukturu, razinu nezaposlenosti i siromaštva, kvalitetu obrazovnog sustava, položaj obitelji i žena –  modul o radu.

4. PRIMJENA I PRAĆENJE

Za područje ljudskih prava karakterističan je jaz između načela i prakse, između obveza i njihove primjene, no najveći jaz vlada upravo u svezi prava djece. Za to se može navesti niz razloga (pitanja prava djeteta povezana su s vrlo kontroverznim raspravama o “obi-

“Primjena Konvencije nije stvar izbora, dobrotvorstva ili milosrđa, nego ispunjavanja pravnih obveza.”

GRUPA ZA PRAVA DJECE
(MEĐUNARODNA PLATFORMA
NEVLADINIH UDRUGA ZA
PRAĆENJE NASTAVKA POSEBNE
SJEDNICE O DJECI), 2002.

teljskim vrijednostima”, kulturnim ili vjerskim tradicijama, nepostojanju infrastrukture usmjerene na dijete, nedostatku inicijativa za osnaživanje djeteta, nedostatnoj političkoj potpori), no jedan od čimbenika svakako jest i slab sustav praćenja primjene Konvencije.

Konvencija predviđa samo jedan mehanizam praćenja primjene njenih odredbi: **državna izvješća Odboru za prava djece** kao tijelu zaduženom za praćenje. Prema tom postupku države su dužne Odboru podnositi izvješća o napretku koji ostvaruju u primjeni Konvencije (i opcijskih protokola). Odbor pregledava izvješća u “konstruktivnom dijalogu” s vladom dotične države te objavljuje izvještaje i preporuke.

Ne postoji nikakav drugi mehanizam praćenja kakvi postoje u drugim ugovorima o ljud-

skim pravima (pojedinačna tužba, međudržavna tužba, postupak istrage), iako nevladine udruge lobiraju za prihvaćanje mehanizma pojedinačne tužbe, temeljem kojega bi Odbor mogao zaprimati tužbe pojedinaca, što bi bio snažan poticaj razradi pravnih okvira za zaštitu prava djece.

Međutim, Odbor se pokazao vrlo kreativnim u nadomještanju tradicionalnih mehanizama. Prije svega, zauzeo je vrlo otvoren stav prema uključivanju nevladinih udruga, pozivajući ih da podnesu vlastita izvješća o stanju prava djece u njihovoj zemlji, kako bi dobio potpuniju sliku stvarnog stanja. Nadalje, Odbor je pokrenuo godišnje javne forumne ("Dani općih rasprava") o specifičnim temama (npr. "dijete i obitelj", "pravda za maloljetnike", "HIV/AIDS") kako bi se usmjerila pozornost međunarodne javnosti na ta pitanja.

Rastući broj standarda, instrumenata i institucija postavlja nove izazove pred praćenje i traži bolju koordinaciju između svih uključenih aktera.

Na nacionalnoj razini, u sklopu procesa pokrenutog na UN-ovoj Posebnoj sjednici o djeci 2002., postavljena je velika zadaća glede primjene i praćenja. Završni dokument te sjednice poziva sve države da predaju nacio-

"Ovime se obvezujemo da nećemo štedjeti napora u daljnjem stvaranju svijeta po mjeri djeteta, gradeći na dostignućima iz prošlog desetljeća i vođeni načelom da su djeca na prvom mjestu."

"SVIJET PO MJERI DJETETA",
DEKLARACIJA I PLAN DJELOVANJA
KOJE JE USVOJILA OPĆA SKUPŠTINA
UN-a NA POSEBNOJ SJEDNICI O
DJECI 10. SVIBNJA 2002.

nalne planove djelovanja kao temelj politika i mjera usmjerenih na dijete, najkasnije do kraja 2003. "ako je moguće".

U završnom dokumentu sastanka na vrhu države su se također obvezale uspostaviti i ojačati svoja nacionalna tijela za podršku djeci i praćenje provedbe prava djece, kao što su neovisni pučki pravobranitelji za djecu. Pučki pravobranitelji mogu koristiti mehanizme tužbe i odštete, obavljati savjetovanja za djecu i roditelje te funkcije obavještanja, lobiranja i praćenja – općenito, mogu djelovati kao institucionalizirani, neovisni lobisti za djecu. Povrh toga, zagovaranje prava djece još uvijek je u velikoj mjeri pokret

odraslih pa stoga treba istraživati nove načine potpore inicijativama koje vode djeca/mladi.


Osim toga, u više država pokrenuto je lobiranje za uključivanje načela Konvencije u nacionalni ustav, radi osnaženja nacionalnog pravnog okvira za prava djece. U zemljama kao što su Francuska i Belgija odredbe Konvencije već se izravno primjenjuju na sudu.

Konačno, svako nastojanje na promidžbi treba početi od učinkovitih i pouzdanih strategija obavještanja, obrazovanja i izobrazbe, a obrazovanje za prava djece i ljudska prava treba izravno doprijeti do djece i mladih. Odbor za prava djeteta u svom prvom *Općem komentaru o "Ciljevima obrazovanja"* (čl. 29.) iz 2001. iznosi: "Obrazovni sadržaji čvrsto ukorijenjeni u vrijednostima članka 29. (1) nužan su alat koji svakom djetetu može pomoći u njenim ili njegovim naporima da tijekom svog života na uravnotežen način, u duhu ljudskih prava, odgovara izazovima koje prate razdoblje velikih promjena potaknutih globalizacijom, novim tehnologijama i srodnim pojavama."

DOBRO JE ZNATI



1. DOBRA PRAKSA

Slijede primjeri inicijativa i projekata u kojima se uspješno primjenjuje Konvencija o pravima djeteta.  Reference i dodatne informacije.

“Povezivati ljude” – projekt je sponzorstva za mlade izbjeglice u Austriji, koji provodi Asylkoordination Österreich (austrijska koordinacijska udruga za organizacije posvećene izbjeglicama i imigrantima) uz potporu Austrijskog odbora za UNICEF.

Osnovna ideja projekta jest povezati mlade osobe koje su izbjeglice u Austriji bez obitelji, s odraslima koji žive u Austriji, a spremni su tim mladima posvetiti nešto vremena, ponuditi im konkretnu potporu, primjerice u pogledu obrazovanja, tečajeva jezika, posla, predstavljanja pred vlastima, sportskih aktivnosti i sl. Tako se izgrađuje odnos povjerenja između mlade osobe i sponzora te se mlada osoba lakše uklapa u okruženje. Sponzor pak stječe bogato osobno iskustvo. Svi sponzori pažljivo su odabrani te prolaze izobrazbu o pravnim i psihosocijalnim pitanjima, načinima suradnje s nadležnim tijelima itd. Od početka projekta 2000., svake godine okuplja se nova grupa sponzora, što nailazi na pozitivnu reakciju sudionika, javnosti, vlasti i medija.

“Recht hat jede/r – Trainings zum alltäglichen Umgang miteinander” (Svatko ima pravo / je u pravu – izobrazba za svakodnevni zajednički život) – serija radionica koju provodi organizacija WUK KinderKultur (otvorena inicijativa za dječje kulturne aktivnosti) i Uslužni centar za obrazovanje za ljudska prava Boltzmann instituta za ljudska prava. Serija radionica namijenjena je djeci u dobi od 7 do 15 godina, u školi kao i u grupama djece/mladih, a posvećena je mirnom rješavanju sukoba, snošljivosti i komunikaciji kroz rasprave, igre uloga i grupne aktivnosti. Svaka radionica traje oko 2 i pol sata, a vodi je tim sastavljen od dvaju stručnjaka (obrazovanih medijatora, animatora zabave, psihologa, glumaca, učitelja itd.). Od 2001. razrađeni su moduli “Odgovornosti”, “Mirno rješavanje sukoba” i “Poštovanje” te je održano više od 80 radionica na kojima je sudjelovalo više od 1.600 djece.



“Izvješća u sjeni” i “nacionalne koalicije” nevladinih udruga o domaćoj primjeni Konvencije

Države članice Konvencije o pravima djeteta moraju redovito podnositi izvješća UN-ovu Odboru za prava djeteta o napretku kojeg ostvaruju u primjeni Konvencije. Kako bi olakšao sveobuhvatni pregled državnih izvješća, Odbor prihvaća “izvješća u sjeni” ne-

vladinih udruga ili mreža udruga (“nacionalne koalicije”) koje iznose svoje procjene položaja djece i adolescenata u vlastitoj zemlji. Takve nacionalne koalicije za prava djece već su formirane u više od 90 zemalja te promiču i nadziru primjenu Konvencije. Usto, međunarodna grupa nevladinih udruga za Konvenciju pruža potporu udrugama i koalicijama u procesima izvještavanja i praćenja.

- Sudjelovanje djece/mladih na Posebnoj sjednici o djeci Opće skupštine UN-a, svibanj 2002.

Najizuzetniji aspekt drugog *UN-ova Sastanka na vrhu o djeci svijeta* u New Yorku bilo je što je na njemu izravno sudjelovalo više od 600 djece i mladih osoba (skoro 10% od ukupno 7.000 sudionika) iz više od 150 zemalja. Od 5. do 7. svibnja zasebno je održan Forum djece, a poruku Foruma iznijeli su mladi predstavnici na Posebnoj sjednici Opće skupštine (8. – 10. svibnja). Da bi to bilo omogućeno, bila je potrebna rezolucija Opće skupštine. Unatoč tome što je bilo jasno da su sudionici “mladi od 18” u takvoj strukturi UN-a mogli imati tek ograničen utjecaj na političke pregovore, ta nastojanja (koja obuhvaćaju i verzije glavnih dokumenata “prilagođene djeci”) odražavaju duh prava na sudjelovanje iz Konvencije i postavljaju standarde za buduće procese u UN-u.

2. TRENDОВИ

Konvencija kao okvir zaštite prava djece nije “statičan” dokument, nego se stalno razvija. Odbor za prava djeteta osnažuje taj proces svojim tumačenjima Konvencije i usvajanjem novih standarda kao što su *Opcijski protokoli* (2000.) uz Konvenciju, o uključivanju djece u oružane sukobe, prodaji djece, prostituciji djece i pornografiji djece (oba protokola stupila su na snagu 2002.).

Ostali noviji trendovi u području prava djece obuhvaćaju:

- **Strukturalni aspekt:** inicijative i organizacije djece i mladih, uspostava pravobranitelja za djecu i mlade, uvođenje infrastrukture usmjerene na djecu, praćenje prava djece.
- **Sudjelovanje djece i mladih:** (na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini) primjerice omogućavanjem političkog sudjelovanja/prava na glasanje.
- **Dobni aspekti:** nediskriminacija djece u odnosu na odrasle; raspodjela bogatstva i pristup resursima; predstavljanje interesa djece i mladih; demografske promjene.
- **Prava djevojčice:** (društvene uloge/medijski stereotipi/vjersko i kulturno podrijetlo, reproduktivno zdravlje).

“Čovječanstvo duguje djetetu ono najbolje što može pružiti.”

UN-ova DEKLARACIJA O PRAVIMA DJETETA, 1959.

- **Pravo na informaciju:** pristup Internetu/ zaštita podataka; nasilni sadržaji u medijima/TV/kompjutorskim igricama itd.; dječja pornografija na Internetu.
- **Nasilje nad djecom i spolno iskorištavanje djece:** opća zabrana tjelesnog kažnjavanja; psihosocijalna podrška.
- **Prava djece s poteškoćama u razvoju:** uključujući obrazovanje i strukovnu izobrazbu.
- **Djeca i ekonomija:** uključivanje pitanja dječjih prava u programe smanjenja siromaštva; dječji rad/ukidanje najgorih oblika dječjeg rada; učinci ekonomske globalizacije i liberalizacije javnih usluga (zdravstvo, obrazovanje – GATS); učinak sportske i zabavne industrije, oglašavanja, učinak masovnih medija na **kulturu mladih**.
- Osnovne socijalne usluge, **učinak HIV-a/ AIDS-a**.
- **Djeca u oružanom sukobu,** reintegracija djece boraca; odgovornost nevladinih ak-

tera/privatnih tvrtki; uloga Vijeća sigurnosti; uloga Međunarodnog kaznenog suda; izobrazba o pravima djece i kodeksi ponašanja osoblja na mirovnim misijama i misijama na bojištu.

Činjenice i brojke – statistički podaci o pravima djeteta

- **Upis u matične knjige rođenih:** preko 50 milijuna novorođenčadi godišnje ostane neupisano u matične knjige rođenih (75% od tog broja živi u podsaharskoj Africi).
- **Smrtnost djece mlađe od pet godina:** oko 11 milijuna djece godišnje umre od bolesti koje se može lako spriječiti (glavne “bolesti od kojih se umire”: proljev, akutne dišne infekcije, difterija, tuberkuloza, hroptajući kašalj, kozice, tetanus); više od 175 zemalja oslobodilo se dječje paralize.
- **Smrt majki pri porodu:** globalni prosjek: 400 smrti pri porodu na 100.000 živih novorođenčadi; podsaharska Afrika: 1.100; Južna Azija: 430; Bliski Istok i Sjeverna Afrika: 360; Latinska Amerika/Karibi: 190; Istočna Azija/Pacifik: 140; Srednja i Istočna Europa, bivše sovjetske republike i baltičke države: 55; industrijski razvijene zemlje: 12.
- **Tinejdžerske trudnoće:** svake godine rodi se 15 milijuna novorođenčadi kojima je majka mlađa od 18 godina; samo 23% žena (u braku ili izvanbračnoj zajednici) u podsaharskoj Africi koristi kontracepciju.
- **HIV/AIDS:** procjenjuje se da je do 2000. godine oko 13 milijuna djece izgubilo majku ili oba roditelja zbog AIDS-a; 95% te djece živi u podsaharskoj Africi.
- **Hrana:** procjenjuje se da je oko 150 milijuna djece još uvijek pothranjeno.
- **Siromaštvo:** 3 milijarde ljudi preživljava s manje od 2 \$ dnevno, 1,2 milijarde (50% njih su djeca!) s manje od 1 \$ dnevno; osim toga, svako šesto dijete živi ispod nacionalne granice siromaštva u najbogatijim zemljama svijeta.
- **Dječji rad:** oko 250 milijuna djece u dobi od 5 do 14 godina radi; procjenjuje se da u zemljama u razvoju 70% djece radi u poljoprivredi i neformalnom sektoru.
- **Djeca ulice:** oko 100 milijuna djece (od 4 godine naviše) živi i radi na ulici.
- **Obrazovanje:** 82% djece u svijetu pohađa osnovnu školu, no 100 milijuna djece ne pohađa školu, od čega su 53% djevojčice.
- **Socijalne usluge i politički prioriteti:** u prosjeku zemlje u razvoju troše više na obranu nego na osnovno obrazovanje ili osnovnu zdravstvenu zaštitu; industrijalizirane zemlje troše na obranu deset puta više nego na međunarodnu pomoć za razvoj.
- **Oružani sukobi:** devedesetih godina prošlog stoljeća: 2 milijuna djece umrlo je u oružanim sukobima; 6 milijuna djece bilo je ranjeno ili su postali invalidi; 300.000 djece bilo je izravno uključeno u sukob kao djeca vojnici.
- **Djeca izbjeglice i prognanici:** u svijetu ima 11 milijuna djece izbjeglica.
- **Poteškoće u razvoju:** procjenjuje se da od 120 do 150 milijuna djece ima poteškoće u razvoju.
- **Nasilje:** 40 milijuna djece mlađe od 15 godina svake godine su žrtve obiteljskog zlostavljanja ili zanemarivanja zbog kojega trebaju liječničku pomoć; za 2 milijuna djevojčica godišnje postoji vjerojatnost da će biti podvrgnute sakaćenju genitalija.
- **Trgovanje djecom:** u Africi i Jugoistočnoj Aziji godišnje su 400.000 djevojčica i dječaka predmet trgovine; čak su 2 milijuna djece i žena godišnje diljem svijeta predmet trgovine.
- **Samoubojstvo:** oko 4 milijuna adolescenata širom svijeta godišnje pokuša izvršiti samoubojstvo, i najmanje njih 100.000 uspije u tome.
- **Pravobranitelji za djecu:** dosad osnovani u barem 40 zemalja.
- **Nacionalni plan djelovanja:** slijedom Svjetskog sastanka na vrhu o djeci 1990., oko 155 zemalja pripremilo je nacionalni plan djelovanja.

IZVOR:
IZVJEŠĆE GLAVNOG TAJNIKA UN-A “MI, DJECA” PRIPREMLJENO ZA POSEBNU SJEDNICU O DJECI, RUJAN 2001.)

3. KRONOLOGIJA

- 1923./24.** Deklaracija o pravima djeteta (Eglantyne Jebb/Liga naroda)
- 1959.** UN-ova Deklaracija o pravima djeteta
- 1989.** UN-ova Konvencija o pravima djeteta (usvojena 20. studenog 1989., stupila na snagu 2. rujna 1990.)
- 1990.** UN-ova Komisija za ljudska prava postavila je Posebnog izjavitelja za prodaju djece, dječju prostituciju i dječju pornografiju (tu dužnost trenutno obnaša Juan Miguel Petit)
- 1990.** Svjetski sastanak na vrhu o djeci u New Yorku (29 – 30. rujna); usvojena Svjetska deklaracija i Plan djelovanja za opstanak, zaštitu i razvoj djece
- 1990.** Usvojena Afrička povelja o pravima i dobrobiti djece (stupila na snagu 29. studenog 1999.)
- 1996.** Graca Machel podnosi svoju potresnu studiju “Učinak oružanog sukoba na djecu” Općoj skupštini UN-a.
- 1998.** Šest međunarodnih nevladinih udruuga pokreće koaliciju za prekid korištenja djece-vojnika, kako bi lobirali za zabranu uključivanja djece u rat i oružani sukob.
- 1999.** Mreža za ljudsku sigurnost razvija se iz grupe zemalja srodnih stavova i snažno se usredotočuje na položaj djece pogođene oružanim sukobom.
- 1999.** Konvencija br. 182 o najgorim oblicima dječjeg rada (usvojila ju je Međunarodna organizacija rada; stupila na snagu 19. studenog 2000.)
- 2000.** Usvajanje dvaju opcijskih protokola uz Konvenciju: o uključivanju djece u oružane sukobe (stupio na snagu 12. veljače 2002.) i o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (stupio na snagu 18. siječnja 2002.)
- 2002.** UN-ova Komisija za ljudska prava pokreće veliku studiju o nasilju nad djecom.
- 2002.** Forum djece (5. – 7. svibnja) i Posebna sjednica o djeci UN-ove Opće skupštine u New Yorku (8. – 10. svibnja); usvojene su nova Deklaracija i Plan djelovanja (Svijet po mjeri djeteta).

ODABRANE AKTIVNOSTI



1

I. AKTIVNOST: OKRUGLI STOL O DJELATNOSTIMA ZA SMANJIVANJE DJEČJEG RADA

I. DIO: UVOD

Vrsta aktivnosti: igra uloga o dječjem radu

II. DIO: OPĆE INFORMACIJE O IGRI ULOGA

Ciljevi i zadaci: produbiti razumijevanje različitih interesa i motiva koji stoje iza dječjeg rada i njegovih posljedica, radi razvoja strategija i mogućih alternativa; igri uloga treba prethoditi rasprava o pitanjima dječjeg rada, kako bi se sudionici pobliže upoznali s pozadinom te tematike.

Ciljna grupa: mladi i odrasli

Veličina grupe: 15-20 sudionika

Trajanje: 1-2 sata (ovisno o rasponu plana djelovanja)

Priprema: uređenje sobe/učionice, kartice s imenima i funkcijama sudionika; dodatne informacije o različitim ulogama i pozicijama iz novijih novinskih članaka, izvješća UNICEF-a/ILO-a/nevladinih udruga o dječjem radu, itd. 📄 Dodatne informacije.

*“Čovječanstvo duguje djeci
ono najbolje što može dati.”*

UN-ova DEKLARACIJA O PRAVIMA
DJETETA, 1959.

Materijali: papir, pano za pisanje i drugi pribor za bilježenje

Potrebne vještine: komunikacijske i analitičke vještine

III. DIO: POSEBNE INFORMACIJE O IGRI ULOGA

Uvod u temu: Obznanite da je problem dječjeg rada u zemlji X predmet sve žešćih kritika lokalnih organizacija za prava djece i Međunarodne organizacije rada. Vlada je odlučila posvetiti okrugli stol raspravi o mjerama za suzbijanje dječjeg rada. Sudionici (ako je moguće, timovi sudionika) predstavljaju razne aktere (ne moraju svi biti predstavljeni): djecu radnike, djecu u školi, roditelje, učitelje, organizacije poslodavaca, sindikate, vladine dužnosnike, nevladine udruge za prava djece, UNICEF/ILO. Krajnji cilj rasprave je razrada temeljne strategije za nastavak procesa (ili, kao alternativa, razrada plana djelovanja).

Izvođenje igre uloga: odaberite sudionike za okrugli stol, dajte im do 20 minuta za oblikovanje vlastite pozicije, odnosno strategije za raspravu (ili im unaprijed ponudite materijale za čitanje); predstavnici UNICEF-a/ILO-a ili nevladinih udruga mogu predsjedavati sastankom, predstavljati sudionike i njihove “funkcije”. Rasprava može početi kratkim prikazom današnjeg položaja djece, npr. djeca zaposlena u tvornici tekstila, ili zabrinuti roditelji koji se žale na odnos prema djeci. Sudionici trebaju predstaviti svoje glavne stavove u vođenoj raspravi. Rezultat treba biti strategija ili plan djelovanja razrađen u posebnoj studijskoj grupi.

Povratna informacija, metodičke upute: pitajte sudionike kako su se osjećali, što su mislili i kako su reagirali tijekom igre; osobito se osvrnite na ulogu “djece” u raspravi.

IV. DIO: NASTAVAK

Srodna prava/daljnja područja istraživanja:

Članak 3. (najbolji interes djeteta), članak 6. (opstanak i razvoj), članak 32. (ekonomsko izrabljivanje), članak 24. (zdravlje), članci 26. – 27. (socijalna sigurnost, odgovarajući životni standard), članci 28. – 29. (obrazova-

nje), članak 31. (slobodno vrijeme i igra) Konvencije o pravima djeteta. Konvencija o najgorim oblicima dječjeg rada Međunarodne organizacije rada iz 1999. Porazgovarajte o djelatnostima Međunarodne organizacije rada (inicijativa Međunarodni program za ukidanje dječjeg rada – *International Programme for the Elimination of Child Labour, IPEC*). Obratite pozornost na djecu u vašoj lokalnoj zajednici koja rade osim što/umjesto da idu u školu.



II. AKTIVNOST: RODITELJSKA NEBRIGA I ZLOSTAVLJANJE

I. DIO: UVOD

Vrsta aktivnosti: studija slučaja o pravu na zaštitu od nasilja/zanemarivanja/zlostavljanja.

II. DIO: OPĆE INFORMACIJE O STUDIJI SLUČAJA

Ciljevi i zadaci: razumjeti odnos između odgovornosti države i roditeljske odgovornosti za zaštitu prava djece.

Ciljna grupa: odrasli i mladi

Veličina grupe: 10-20

Trajanje: 1-2 sata

Priprema: tekst studije slučaja

Materijali: papir, tekstovi o relevantnim normama ljudskih prava

Potrebne vještine: analitičke vještine

III. DIO: SPECIFIČNE INFORMACIJE O STUDIJI SLUČAJA

Predstavljanje slučaja; uočavanje ključnih pitanja:

Troje djece u dobi od jedne do pet godina živjelo je s roditeljima u gradskom predgrađu. Susjedi su se počeli žaliti lokalnoj policiji i socijalnim službama da se roditelji često svađaju, a djeca se doimaju nezbrinuto i često su uplakana. Narednih mjeseci uslijedilo je više dojava da djeca krađu hranu, da se nisu voljna oprati i očistiti u školi, bilo je i naznaka da su pretučena i na druge načine zlostavljana. Potom je socijalna služba nadležna za dječja pitanja organizirala sastanak kako bi razmotrili situaciju. Zaključili su da su uvjeti stanovanja te obitelji vrlo loši (loš sanitarni čvor, slomljeni kreveti itd.), no ponudili su pomoć jedino roditeljima, ne poduzevši ništa u pogledu djece. Međutim, djeca su počela pokazivati znakove psihičkih poremećaja, postala su asocijalna pa su lokalne

vlasti, roditelji, psiholozi i socijalni radnici održali više sastanaka. To je trajalo četiri godine, sve dok djeca nisu privremeno udaljena iz roditeljskog doma u dom staratelja na nekoliko mjeseci. Ubrzo nakon njihova povratka u roditeljski dom, roditelji su se razveli i majka je rekla nadležnim vlastima da preuzmu brigu o djeci jer ona više ne može, i tući će djecu ako ih ne odvedu. Naposljetku, pet godina nakon prvih dojava, socijalna služba odredila je djeci staratelje i ona su prešla kod njih. Psihologinja je iskustva koja su djeca prolazila opisala riječima “jednostavno, užasno”, dodajući da je to bio najgori slučaj zanemarivanja i emocionalnog zlostavljanja kojeg je doživjela u svojoj karijeri.

Na kraju su djeca uz pomoć odvjetnika tužila lokalne vlasti kako bi dobila odštetu za traume koje su prošla, optužujući vlasti da su bile upoznate s činjenicom da se radilo o krajnjem zanemarivanju i zlostavljanju od strane roditelja, a nisu na vrijeme intervenirale. No, sud je izjavio da nema zakonske ovlasti odrediti odštetu i raspustili su slučaj. Djeca sada razmatraju mogućnosti podnošenja tužbe međunarodnom tijelu za ljudska prava.

Što biste im vi savjetovali? Koja su prava iz Konvencije o pravima djeteta vjerojatno bila prekršena? Koji drugi ugovori za ljudska prava mogu biti relevantni i primjenjivi u

ovom slučaju? Koje mehanizme se može upotrijebiti za podnošenje tužbe?

Analiza slučaja/srodna prava: U analizi možete koristiti i Konvenciju o pravima djeteta i Europsku konvenciju o ljudskim pravima – relevantni članci Konvencije o pravima djeteta su: članak 3. (najbolji interes djeteta, odgovornost države), članci 5., 9., 18. (odgovornosti roditelja, zaštita obitelji), članci 19., 37. (zaštita od nasilja, neljudskih i ponižavajućih postupaka), članak 27. (odgovarajući životni standard). Relevantni članci Europske konvencije o ljudskim pravima su: članak 3. (zaštitu od neljudskih i ponižavajućih postupaka), članak 8. (zaštita privatnog života i osobnog integriteta), članak 6. (pristup pravdi), članak 13. (djelotvoran pravni lijek). Mehanizam individualnih tužbi postoji jedino u okviru Europske konvencije o ljudskim pravima.

Moguće varijacije: Slučaj se može prikazati igrom uloga: formirajte tri grupe: podnositelji tužbe – glasnogovornici vlade – suci. Neka raspravljaju o slučaju i predlože rješenje.

IV. DIO: NASTAVAK

Izvori: Studija slučaja temelji se na slučaju *Z. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, o kojemu je Europski sud za ljudska prava donio presudu 10. svibnja 2001., tužba broj 29392/95; vidjeti također i nedavni slučaj *K. A. protiv Finske*, presuda od 14. siječnja 2003., tužba br. 27751/95 (udaljavanje djece od roditelja zbog navoda o spolnom zlostavljanju od strane roditelja – kršenje članka 8. Europske konvencije o ljudskim pravima, zbog neuspjeha vlasti da poduzmu odgovarajuće korake za ujedinjenje obitelji).

REFERENCE

Annan, Kofi/UNICEF. 2001. *We the Children, Report for the General Assembly Special Session on Children.* UNICEF, New York.

Asylkoordination Austria/Connecting People Project: <http://www.asyl.at>

Boltzmann Institute of Human Rights/Service Centre for Human Rights Education:
<http://www.humanrights.at/>

Bruderlein, Claude, i Theresa Stichick. 2001. *Children Facing Insecurity: New Strategies for Survival in a Global Era.* Dostupno na adresi:
<http://www.humansecuritynetwork.org/>

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. 2001. *Global Report.* Coalition publication, London.

Freeman, Michael. 1997. *The Moral Status of Children: Essays on the Rights of the Child.* Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Hammarberg, Thomas. 1996. *Making Reality of the Rights of the Child.* Save the Children Sweden, Stockholm.

Machel, Graça. 2001. *The Impact of War on Children.* C. Hurst & Co., London.

Sen, Amartya. 2002. *Basic Education and Human Security.* Statement at the Commission on Human Security's Kolkata Workshop. Dostupno na adresi: <http://www.humansecurity-chs.org/>

UN Committee on the Rights of the Child:
<http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/>

UN General Assembly Special Session on Children 2002:
<http://www.unicef.org/specialsession>

UNICEF (pripremili Hodgkin, Rachel i Peter Newell). 2002. *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child* (potpuno

revidirano izdanje). UNICEF, Geneva – New York.

WUK-Werkstätten- und Kulturhaus Vienna:
<http://www.wuk.at/index/id/7/index.htm>

DODATNE INFORMACIJE:

African Network for the Prevention and Protection Against Child Abuse and Neglect (ANPP-CAN): <http://www.anppcan.org/>

Alston, Philip (ur.). 1994. *The Best Interests of the Child: Reconciling Culture and Human Rights.* Clarendon Press, Oxford.

Amnesty International Children's Action 1999:
<http://www.amnesty.org/ailib/intcam/children/kids99/kidindex.htm>

Asquith, Stewart, i Malcolm Hill (ur.). 1994. *Justice for Children.* Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Brett, Rachel, i Margaret McCallin. 1996. *Children – the Invisible Soldiers.* Save the Children Sweden, Stockholm.

Casa Alianza (Guatemala):
<http://www.casaalianza.org/>

Centre for Europe's Children:
<http://eurochild.gla.ac.uk/>

Child-hood.com (internet platform against sex tourism): <http://www.child-hood.com/>

Children's House:
<http://www.child-abuse.com/childhouse/>

Child Rights Information Network (CRIN):
<http://www.crin.org/>

Child Soldiers Coalition:
<http://www.child-soldiers.org/>

Childwatch International Research Network:
<http://www.childwatch.uio.no/>

Council of Europe/European Youth Centre. 1995. *All Different – All Equal* (Education Pack). Dostupno na adresi: http://www.coe.int/T/E/human_rights/Ecri/3-Educational_resources/

Defence for Children:
<http://www.defence-for-children.org/>

Detrick, Sharon (ur.). 1992. *The United Nations Convention on the Rights of the Child: A Guide to the "Travaux Préparatoires".* Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Detrick, Sharon. 1999. *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child.* Kluwer Academic Publishers, The Hague.

Dorsch, Gabriele. 1994. *Die Konvention der Vereinten Nationen über die Rechte der Kindes [The UN Convention on the Rights of the Child].* Berlin: Duncker & Humblot.

End Child Prostitution, Pornography, and Trafficking (ECPAT): <http://www.ecpat.net/>

European Centre for Social Welfare Policy and Research/Childhood and Youth Programme:
http://www.euro.centre.org/ec_pa5.htm

European Children's Network (EURONET):
<http://europeanchildrensnetwork.gla.ac.uk/>

European Network of Ombudsmen for Children (ENOC): <http://www.ombudsnet.org/>

Focal Point against Sexual Exploitation of Children:
<http://www.focalpointngo.org/>

Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children:
<http://www.endcorporalpunishment.org/>

Global March Against Child Labour:

<http://www.globalmarch.org/>

Goodwin-Gill, Guy i Ilene Cohn. 1994. *Child Soldiers*. Oxford University Press, Oxford.

Fountain, Susan. 1993. *It's Only Right!*. UNICEF, New York.

Franklin, Bob (ur.). 2001. *The New Handbook of Children's Rights: Comparative Policy and Practice* (2. izdanje). Routledge, London/New York.

Freeman, Michael (ur.). 1996. *Children's Rights: A Comparative Perspective*. Dartmouth Publishing Company, Aldershot.

Freeman, Michael i Philip Veerman. (ur.). 1992. *The Ideologies of Children's Rights*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Hammarberg, Thomas. 1995. *The Rights of Disabled Children: The UN Convention on the Rights of the Child*. u: Degener/Koster-Dreese (ur.). *Human Rights and Disabled Persons: Essays and Relevant Human Rights Instruments*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Hayward, Ruth Finney. 2000. *Breaking the Earth-ware Jar: Lessons from South Asia to end violence against women and girls*. Kathmandu: UNICEF Regional Office for Southeast Asia.

Himes, James R.. 1995. *Implementing the Convention on the Rights of the Child: Resource Mobilization in Low-Income Countries*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Human Rights Watch Children's Rights Division:

<http://www.hrw.org/children>

International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC):

<http://www.ilo.org/public/english/standards/ipecc/>

Jensen, An-Magritt i Angelo Saporiti. 1992. *Do Children Count? Childhood as a Social Phenomenon – A Statistical Compendium (EUROSOCIAL Reports No. 36)*. European Centre for Social Welfare Policy and Research, Vienna.

Kuper, Jenny. 1997. *International Law Concerning Child Civilians in Armed Conflict*. Clarendon Press, Oxford.

National Coalition to Abolish the Death Penalty (US): <http://www.ncadp.org/>

NGO Group for the CRC: <http://www.crin.org/NGOGroupforCRC>

NGO Watchlist on Children and Armed Conflict: <http://www.watchlist.org/>

Save the Children Alliance. 1997. CRC Training Kit. London

Sax, Helmut Christian Hainzl. 1999. *Die verfassungsrechtliche Umsetzung der UN-Kinderrechtskonvention in Österreich [The Constitutional Implementation of the CRC in Austria]*. Verlag Österreich, Vienna.

Separated Children in Europe Programme. Dostupno na adresi: <http://www.sce.gla.ac.uk/>

SOS Kinderdorf International: <http://www.sos-childrensvillages.org/>

Special Representative for the UN Secretary-General on the impact of armed conflict on children: <http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict>

Terre des Hommes: <http://www.terredeshommes.org/>

UNICEF. The State of the World's Children Report (annual publication).

UNICEF Innocenti Research Centre: <http://www.unicef-icdc.org/>

UNICEF Statistical Database:

<http://www.childinfo.org/>

Van Bueren, Geraldine (ur.). 1993. *International Documents on Children*.: Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Van Bueren, Geraldine. 1995. *The International Law on the Rights of the Child*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London.

Verhellen, Eugene (ur.). 1996. *Understanding Children's Rights*. Ghent: Children's Rights Centre.

Woll, Lisa. 2000. *International Convention on the Rights of the Child Impact Study*. Save the Children Sweden, Stockholm.

Working Group on Girls: <http://www.girlsrights.org/>

World Organisation Against Torture (OMCT) Children's Rights Programme: <http://www.omct.org/>

World Vision International: <http://www.wvi.org/>

World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children: <http://www.csecworldcongress.org/>